

(Petőfi Sándor)

tipikus elemek, helyzetek műveiben:

>népiesség

>helyzetdal

>életkép

>zsánerkép

tipikus műfajok:

népies műdal, **népdalszerű dal**

-- kapcsolódó elem: Arany János: **Családi kör** - kapcsolódó családkép

/zsáner/: erőteljes karakterisztikával rendelkező karakterkép
egyfajta jellemábrázolás,

-- Petőfi legismertebb zsánerképe: **Orbán**

Népiesség

Herderhez, Goethe-hez hasonló meglátás

átvesz **elemeket a népi kultúrából**

népi tematika, helyzet

pl fonóban lét, táncolás, tűzgyújtás

--

népies frazeológia, fráziskincs: szólások szófordulatok, hasonlatok

-- **alakép, alap helyzet:**

-- kapcsolódó elem --> annak kibontás, kifejtése

pl. legény -- nagy (magas) --> nagy a boldogtalansága [a legénynek]

általában van egy narratív sík is

Hortobágyi kocsmárosné... (1842)

„Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!

Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom...”

helyzet: erőteljes ritmikusság, dallam

- *időmértékes && ütemhangsúlyos verselés*

lexikája (nyelvezete): egyszerű - NEM népi - *hanem* letisztult köznyelvi

--> Petőfi zsenije:

szintetizálni tudott egy olyan szépirodalmi nyelvet,
ami a népiesség helyzetében egy könnyen érthető,
könnyen olvasható nyelvezetet produkál

Petőfi népiességében kiemelkedő:

a népiesség összekapcsolódik a forradalmisággal

--> *így a népiesség programmá válik (népies program)*

A dal műfaji jellemzői:

> **egyszerű ritmika** : *ritmikája nem változik*

> **egynemű életérzést ábrázol** : *egy témát fejt ki*

- *nincs hangulati érzelmi ingadozás*

<---> **„ellentéte”: rapszódia** - (érzelmi, hangulati hullámváz)

pl Vörösmarty: Előszó

Szeget szeggel (1843)

„Jaj, a hátam, jaj a hátam / Odavan!

Szomszéd bácsi kiporozta / Csúfosan. ”

epikus jelleg: erőteljes történeti sík

a tördelés által az egyszavas sorok: hangsúlyt kapnak
--> játékosság

nyelvezetileg: **beszélt nyelv jellegű**
- frázisok, felkiáltások, kérdések

Csokonai (1844)

„És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.”

A népiesség 1. hulláma

- × a felvilágosodás időszakában
- × ~19. sz. első fele
- × meghatározó személyek:
Fazekas Mihály : **Lúdas Matyi**

A népiesség 2. és 3. hulláma

- × a preromantika és romantika időszakában
- × meghatározó személyek:
  - > Csokonai Vitéz Mihály
  - > Erdélyi János - *demokratikus eszmeiség, esztétikai sajátosságok*
  - > **Petőfi Sándor**

Petőfi Sándor népköltészete

- ál-Petőfi képek pl. *Pönögei Kis Pál*
  - > cél, ok: népies helyzet erősítése
- nép-költői szerepében, a népiességet *irodalmi szintre* emeli
- Műfaji típusok, példák: helyzetdal, vígposz, népdalszerű dal, életkép, zsánerkép, tájleíró líra, látomásos költészet
elbeszélő költemény, bordal

A népiesség jellemzői Petőfinél

- egyszerű szóhasználat
- egyszerű ritmika -- emiatt műveit kifutófiúk füttyürészték
  - > kombinálja az ütemhangsúlyos és időmértékes verselést

1846. november - március

- : felhő korszak - felhők-ciklus létrehozási ideje
- ebben az időszakban Petőfinek „nem jönnek össze a dolgok”

A bánat? egy nagy óceán... (1846. március 10. előtt)

„A bánat? egy nagy óceán.
S az öröm?
Az óceán kis gyöngye. Talán,
Mire fölhozom, össze is töröm”

helyzet: erőteljes szimbolika, szimbolikus tartalom

2024-11-08 Petőfi tájlírája

2024. November 08. 13:01

[sokan hiányoznak az olimpiai válogató miatt]

a népdalszerű művek legfontosabb **archetipusai** és **cselekményessége** a **mesékből** eredeztethető

Petőfi prózai művei

egyetlen regénye: *A hóhér kötele*

egyetlen drámája: *A tigris és hiéna*

műveinek közvetlensége, egyszerűsége és természetessége ellentétben áll a biedermeier-korszak kispolgári világképével

ritmikailag:

műveire NEM Csak az időmértékes verselés jellemző

kulcs alapélmények:

faluélmény

vasárnapi faluromantika

az ember és természet kapcsolata

-->

Petőfi

Tájlírása - nem műfaj; műcsoport.

Kiskunság (Budapest 1848. június)

„Hova szívem, lelkem

Mindig, mindenholnan vissza-visszavágyott

Újra láttam végre születésem földét,

A szép Kiskunságot!”

tájlíró líra (nem a mű műfaja, hanem művek csoportja, aminek része)

erőteljes perspektíva, -változtatás a tájlírásban

: a lírai én halad a tájban

-- ez kiemelkedő és különleges a magyar költészetben

a 3. szakasztól a szövegszervező erő: **halmozás**

--

sok elem, kép felsorolása

--> tábló alakul ki

a ritmikai „közömbösség”, soráthajlások, a töredezettség feloldása által

a táj lelki képe: **idealizált, harmonikus** világ

szélmalom : a körforgás szimbóluma

--> időkép értelmezése

A puszta, télen (Pest 1848. január)

„Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!”

évszakok szimbóluma

zárókép: „*Leesik fejről a [Napnak] véres koronája.*”
ez utalhat egy eleső diktátorra
-- kérdéses itt mennyire aktuális a politikai tudatosság

-- a záróképek mindig nagy
jelentőséggel bírnak Petőfinél

doga:

a lapból lesznek a kérdések (pl. ki írta művet, ki mit írt, Anyeginből alapkérdések)

Petőfi a **népúraromról**: elérése az akkori századnak a feladata

--> Petőfi **szocialista** elveket ápolt -- népiessége *ezért* program (- politikai célokra használta azt)

--

Marks & Engels : Kommunista irat

> Három rész-tárgyra tagolható:

- az **utópikus szocializmus**
- a **tudományos szocializmus**
- a **megvalósult szocializmus**

Petőfihez kapcsolódó **kulcsszavak**:

- × népiesség
- × ars poetikák
- × poeta natus-szok (a születettzeni-költő képe)
- × vátszszerep
- × szabadságkép - radikalitás
- × utópisztikusság
- × tájköltészet
- × szerelmi költészet, hitvesi költészet
- × romantikus szerelemfelfogás
- × toposzok alkalmazás

Petőfi **Ars poetikái**

-- a költő hitvallására, világban betöltött helyére, szerepére vonatkozó művek

Jellemző jegyeik

- × a **költőnek küldetéses szerepe van** (akár világmegváltó; ez is bibliai referencia)
- × **nyelvileg közérthetőek** - az irodalom nem a művelt emberek kiváltsága
- × bennük a **költőidál született zseni**

A természet vadvirága (1844)

„Mit ugattok, mit haraptok / Engemet hitvány ebek!
[...] A korlátatlan természet / Vadvirága vagyok én.”

Az őt érő kritikusokat „keményen” elküldi
-- védekezés, fenyegetés

műfajilag: dal
fogalmilag: ars poetika

Petőfi a(z akkor divatos) mesterkelt költészettel szemben a - szabályoknak nem megfelelni akaró - zsenijével állítja szemben

Egy gondolat bánt engemet (1846)

„Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban párnák közt halni meg!”

A XIX. század költői (1847)

„Ne fogjon senki könnyelműen / A húrok pengetéseihez!
Nagy munkát vállal az magára, / Ki most kezébe lantot vesz.”

Népvezető költői szerep

-- ennek díja, gyümölcse: halálkori látkép, elégedettség

szocialista társadalomkép, utópiakép

Sors, nyiss nekem tért (1847)

messiás szerep - megváltása, díja: mártírhálál

Petőfi Szerelmi és hitvesi költészete

Gyakori formája: szereplíra - *pl. a parasztleány megpillantja a leányt és belészerelmesedik*

Reszket a bokor, mert... (1846)

Minek nevezzetek? (1848)

Európa csendes, újra csendes... (1848)

sötétség - bukás - halál, megláztatás, fidesz
világosság - költők - élet, érték

Petőfi halála utáni „élete”

- **epigon** irodalom : utánzó irodalom

--> *halála után* sokan írtak műveket Petőfi nevén

Petőfi Sigma (1823-1849)

Petőfi: a forradalmi költő - minden nemzetnek van egy forradalmi költője

a magyar irodalom egyik legtudatosabb szerzője

főbb témák: >tájlírása >népiessége >szelermi költészete

Életműve, portré:

26 év alatt gazdag irodalmat hozott létre

Kiskőrösön született, DE Kiskunfélegyházát tartotta szülőházának

viszonylag jómódúak ==> Petőfi jó iskolákba jár

valamikor leég a házuk és elszegényesednek
==> Petőfi egyik értelmezése: *a szegény magyar költő*

szülei nem magyarok: Petrovics család

költészetében érvényesülő virtus: paraszti, népies

Művei

A négyökrös szekér (1841)

lirizált kisepikai jellegű szöveg

-- a líraiság keretein túllép: van egy erőteljes epikaisága

„Nem pesten történt, amit hallotok.

Ott ily regényes dolgok nem történnek.”

-- regényes: romantikus

nem kell megneemesíteni a népi kultúra elemeit, mert azok alapvetően már magas értelműek

1842: népiesség új hulláma köszönt be

-- a romantika időszakában a népiesség az egyik

legfontosabb „stílus”, de inkább: látásmód

Erdélyi József - népdalokat gyűjtött